

Små firmaer uden kontrol

Af professor Lars Bo Langsted

Juridisk Institut, Aalborg Universitet

Samtidig med at vi næsten ad absurdum strammer op på kontrollen med børsnoterede selskaber, med revisorer og med andre store virksomheder er der et eksprestog på vej med det formål at afskaffe store dele af reguleringen af og kontrollen med de små og mellemstore virksomheder.

Små og mellemstore virksomheder udgør ikke blot rygraden, men det meste af kroppen i såvel dansk som europæisk erhvervsliv. Afhængigt af hvor grænserne præcist skal drages, udgør denne gruppe af virksomheder mellem 95 og 99 % af alle virksomheder i EU – og en nogenlunde identisk fordeling i Danmark. Ifølge en henstilling fra 2003 fra EU-kommissionen bør man definere virksomhedsstørrelserne således:

- Mikrovirksomheder beskæftiger under 10 personer og har en årlig omsætning eller balance på ikke over 2 mio. € (ca. 14 mio. kroner)
- Små virksomheder beskæftiger under 50 personer og har en årlig omsætning/balance på ikke over 10 mio. € (ca. 70 mio. kroner)
- Mellemstore virksomheder beskæftiger under 250 personer og en årlig omsætning op ikke over 50 mio. € (ca. 360 mio. kroner) eller en balance på ikke over 43 mio. € (ca. 300 mio. kr.)

Fordelingen af virksomheder indenfor disse kategorier er heller ikke påfaldende ens. Andelen af mikrovirksomheder er godt 70 % af det samlede antal virksomheder, de små virksomheder udgør godt 23 % og de mellemstore knap 4 %.

Ifølge Danmarks Statistik var der i 2005 knapt 294.000 reelt aktive firmaer i Danmark. Heraf havde knapt 270.000 firmaer fra 0-9 fuldtidsbeskæftigede medarbejdere. Der var således tale om mikrovirksomheder i EU's forstand. Kun lige godt 2000 firmaer beskæftigede mere end 100 medarbejdere.

Ikke så underligt har man det sidste årti i højere og højere grad spurgt sig selv om den regulering og de vilkår man byder disse mikrovirksomheder (næsten alle danske firmaer!) er velegnet til at understøtte disse virksomheders vækst og ikke mindst om reguleringen er egnet til at forebygge og løse de konflikter, der måtte opstå i sådanne virksomheder.

Hvis vi ser bort fra enkeltmandsvirksomheder – der i 2005 udgjorde godt 167.000 virksomheder – er den væsentligste del af firmaerne drevet af aktieselskaber (29.415) eller af anpartsselskaber (54.585). Fokus for såvel lovgiver som udsteder af anbefalinger om corporate governance og ikke mindst massemedierne er imidlertid på de helt store, ofte børsnoterede virksomheder. Det er på mange måder uundgåeligt. Det er således her langt den største del af de fuldtidsansatte arbejder (i de lige godt 2000 firmaer med mere end 100 ansatte, er der således 1.345.510 fuldtidsstillinger ud af en samlet mængde på 2.185.207). Det er også i de største firmaer, den største økonomiske koncentration ligger og de er således på enhver måde meget synlige i landskabet. Sker der økonomiske skandaler – ja måske ligefrem kriminelle

sådanne i disse meget store virksomheder, hører vi alle om det og pressen spørger politikerne, hvorledes de fremover vil undgå tilsvarende episoder. Går en lille virksomhed med 8 ansatte konkurs og ejeren fængsles for skyldnersvig, er der næppe andre end de pågældende selv og deres familier, der registrerer dette. Går en Enron-koncern nedenunder og hjem sender det regulerings- og panikbølger gennem hele verden og alle verdens lovgivere.

Der er således mange forklaringer på, hvorfor regelsættene i såvel selskabslovgivning, som i regnskabs- og revisionsstandarder strammes mere og mere – altid med henblik på, hvorledes man kan regulere de meget store virksomheders adfærd. Udviklingen i retning af kravstillelse til disse virksomheder har nu nået sådanne højdepunkter, at det er klart for de fleste, at de regler, vi her opstiller, ganske enkelt ikke kan bruges til at regulere de små mikrovirksomheder – og meget ofte heller ikke de små og mellemstore virksomheder.

I 1996 ændredes den hjemlige anpartsselskabslov med henblik på at skabe en mere egnet regulering af den selskabsform som de helt små selskaber ofte betjener sig af. Desværre bestod ændringerne i meget vidt omfang i, at lovgiver blot fjernede en lang række bestemmelser i loven, hvilket øgede behovet for at de enkelte anpartshavere selv indgik aftaler om, hvorledes de ville indrette sig. Det øgede behov er imidlertid næppe blevet udlevet i mange tilfælde, hvilket i så fald blot har ført til en højere grad af retsusikkerhed end før.

Men nu er der andre boller på suppen. I EU er man i disse år travlt beskæftigede med at lave forslag til direktiver og forordninger, hvor man under parolen "tænk småt først" agter at udstede en "Small Business Act" for Europa. Man arbejder i et såkaldt "fast track", for hurtigst muligt at lette byrderne for de små. Man ønsker at forenkle selskabslovgivningen, regnskabskravene og revisionskravene til de små og mellemstore virksomheder.

På Handelshøjskolen i Århus fokuserede den 8. Nordiske selskabsretskonference i tirsdags på de små og mellemstore selskabers problemer – og løsningerne herpå. Det blev af en af indlægholderne nævnt, at lægger man de nævnte initiativer sammen, kan vi komme til at stå i en situation, hvor kravene til indskudskapital er forsvundet fra selskabslovgivningen, værnreglerne er blevet afskaffet, regnskabspligten er blevet afskaffet eller lempet til ukendelighed og revisionspligten er tilsvarende afskaffet for mikroselskaberne og antageligt også for de små og mellemstore selskabers vedkommende. Skulle det blive realiseret, må man sige at vi i så fald vil være rykket direkte fra den ene yderlighed til den anden. Fra forkert og skæv regulering til et anarkistisk wild west, hvor enhver må varetage egne interesse bedst muligt.

Samtidig er der da heldigvis også mere afbalancerede løsningsmuligheder på vej. Foreningen af Statsautoriserede Revisorer udgav i 2003 et kodeks om "god selskabsledelse – i mindre og mellemstore virksomheder", hvori man forsøger at adressere netop disse selskabers udfordringer og virkelighed. Ikke mindst den virkelighed, der flyder af, at man helt typisk ikke har en spredt ejerkreds, hvis interesser bestyrelsen skal varetage. Man har tværtimod ofte en såkaldt sandwichledelse, hvor ejeren eller de få ejere samtidig udgør direktionen, og hvor bestyrelsen således – med en vis ret – kan opfatte sig som fyldet i sandwichen. Kodeksen er siden blevet anvendt i Norge – men vist endnu ikke andre steder i Europa.

Tilsvarende har man flere steder i verden – også i Danmark – overvejet om det ikke var muligt at undlade en egentlig revision af mikroselskaberne og de små selskaber og i stedet lave en kontrol, hvis værktøjer er rettet imod virkeligheden og lidenheden af disse selskaber. Man hører endnu den indvending, at en "revision er en revision" – men læser man de efterhånden barokt omfattende revisionsstandarder, går det hurtigt op for én, at deres objekt må være en kolossal børsnoteret virksomhed med tusindvis af ansatte. Også her må der findes en mellemvej mellem fuldstændig revision på den ene side og ingen kontrol på den anden.

Men det haster med at finde disse fornuftige mellemveje, inden ekspresstoget fra EU har været her og er kørt videre.